

Effekt i forhold til biodiversitet på naturarealerne	Ansvarlig	rrgn
	Oprettet	22-11-2022
Projekt: 5508 Krydsningskvier som naturplejere	Side	1 af 6

Krydsningskvier som naturplejere – effekt på biodiversitet

SEGES besøgte 16. juni 2021 tre lokaliteter, hvor projektets krydsningskvier afgræssede naturarealer. Et af formålene med besøget var at vurdere krydsningskviernes effekt på naturarealerne. De tre lokaliteter blev genbesøgt 14. juni 2022.

Tipperne

Erling Bonde havde i 2021 ca. 200 krydsningskvier gående på 330 ha strandeng. Kvierne er en krydsning mellem Angus og Sortbroget Dansk Malkerace. Arealet er forpagtet af Naturstyrelsen, som i kontrakten stiller krav til dyretryk for at sikre hensynet til områdets ynglende engfugle. Naturstyrelsen tager sig af det daglige tilsyn og sørger for at åbne græsningsarealet for adgangen til rørsumpen, når ynglesæsonen er over.

Området er fredet og udpeget som habitatområde, fuglebeskyttelsesområde og ramsarområde. Dansk Ornitologisk Forening fremhæver Tipperne som et af Europas vigtigste fuglereservater. Området er uhyre vigtigt for tusindvis af trækfugle. Derudover er Tipperne et vigtigt yngleområde for knarand, spidsand, atlingand, skeand, strandskade, klyde, vibe, almindelig ryle, brushane, stor kobbersneppe, rødben, rødbrum, vandirsk, storspove og gul vipstjert. Tipperne er Danmarks vigtigste yngleområde for brushane og almindelig ryle (engryle)¹. Begge arter er rødlistet som truet (EN).

Krydsningskvierne (og nogle krydsningsstude) afgræsser arealer, som er kortlagt som habitatnaturtypen strandeng med god eller moderat naturtilstand. Området højeste HNV-score er på 11. Det er særligt de rødlistede fuglearter, der trækker HNV-scoren op. HNV står for High Nature Value og angiver på en skala fra 0-13 hvor værdifuldt naturområdet er. HNV-værdien har betydning for mulighederne for at få tilskud til afgræsning.²

Det er svært at vurdere kviernes (og studenes) effekt i forhold til biodiversitet ud fra et enkelt tilsyn. Erling fortæller, at hans oplevelse er, at krydsningskvierne har egenskaber fra den mere ekstensive race Angus, som gør at de er bedre til at færdes og græsse på naturarealer i forhold til rene racer af malkekvæg.

Ved tilsynet i 2021 blev der på arealerne, hvor kvierne gik, registeret følgende arter: enskælet sumpstrå, alm. star, smalbladet kæruld, rødsvingel, kongepen, harril, trævlekrone, gåsepotentil, vellugtende gulaks, rødkløver, hvidkløver, lysesiv, sumpkællingetand, mosebunke, alm. rapgræs, harestar, kær-ranunkel, knæbøjet rævehale og fløjlsgræs. Størstedelen af området var domineret af græsarter, men stedvis af alm. star eller sumpstrå. Vegetationen svarer umiddelbart til en strandeng med moderat-god naturtilstand. Græsningstrykket var ikke så højt, at det forhindrede blomstring af eksempelvis trævlekrone.

Ved besøget i 2022 var praksis den samme. Vi så ikke så meget til dyrene, da de gik langt ude på strandengen.

Figur 1: Krydsningskvier på Tipperne - trævlekrone blomstrer i forgrunden.

Det afgørende for, om krydsningskvierne er gode naturplejere er, hvor højt græsningstrykket er, og hvor stor en del af året, dyrene går på arealet. Som overordnet udgangspunkt gælder det, at helårsgræsning med ekstensiv race, med lavt dyretryk og uden tilskudsfodring er den mest effektive naturpleje, såfremt biodiversiteten skal fremmes mest muligt.² Tipperne er ikke velegnet til helårsgræsning, da de om vinteren er for våde pga. oversvømmelser, og der mangler naturligt ly og læ. Med det rette græsningstryk, som her styres af Naturstyrelsen, er det SEGES' vurdering, at Tipperne er et meget velegnet areal til afgræsning med krydsningskvier, og at de i højere grad end rene intensive racer kan sikre de værdifulde naturkvaliteter på arealet.

Kommunale naturarealer ved Gullestrup

På et engområde ejet af Herning Kommune har Ole Jacobsen i 2021 sine krydsningskvier gående sammen med en række forskellige andre dyr (fx stude af andre racekombinationer). Krydsningskvierne er hovedsageligt en blanding af malcerace og Angus, men der er også Hereford- og Charolaiskrydsninger og nogle renracede dyr. Udover engarealet har dyrene i perioder også adgang til omdriftsarealer, efter der er taget slet på arealerne. Arealet dyrene har adgang til svinger fra 15,8 ha til 28,1 ha. I alt gik der ca. 80 kvier og stude på arealet i 2021.

Engarealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Området højeste HNV-score er på 7. Ved seneste kommunale tilsyn 11. juni 2018 blev arealet vurderet til at have en estimeret moderat naturtilstand.

Det var tydeligt, at dyrene foretrak de tørreste arealer, og her var vegetationen ret nedbidt, og der var ikke mange blomstrende urter. I de fugtigste områder, var der nogle værdifulde partier med blomstrende vegetation af engkarse, lav ranunkel, alm. mjørdurt, sumpkællingetand, trævlekrone og engforglemmevej.

Figur 2: Forskellige racer afgræsser arealet. Vegetationen er på de tørre arealer græsset meget i bund.

Ole oplyste, at Herning Kommune ikke har krav til græsningstryk, og at han ikke har været i dialog med kommunen om, hvordan plejen på arealet kan optimeres, hvis biodiversiteten skal højnes.

Det er umiddelbart SEGES' vurdering, at der går for mange dyr på arealet til at sikre en optimal naturudvikling. Der er risiko for, at vegetationen bliver overgræsset, så mange urter bliver græsset ned, inden de når at blomstre, hvilket betyder færre ressourcer i form af pollen og nektar til insekterne.

Figur 3: Fugtigt område med blomstrende urter - engforglemmeøj, trævlekrone og lav ranunkel.

Det vurderes desuden, at arealet er for lille til, at der kan laves en effektiv forvaltning med helårsgræsning uden tilskuds fodring, som ofte vil være den optimale naturpleje, på store varierede naturarealer. Derfor kan krydsningskvierne være en god løsning til naturpleje af arealet. Det gælder særligt, hvis alternativen er mere intensive racer. Det er dog vigtigt, at græsningstrykket i sommermånederne nedbringes, så de blomstrende urter får bedre mulighed for at blomstre. I sensommer og efteråret kan der så sættes flere dyr på, så man sikrer, at der bliver spist i bund på arealet, inden dyrene tages ind for vinteren. Det anbefales, at dyrene går på arealerne i så stor en del af året som muligt.

Hvis det i samarbejde med Herning Kommune kan blive muligt at afgræsse en større del af naturområdet, vil den mest optimale biodiversitetsforvaltning være at skifte til mere ekstensiv racer, som kan gå ude en større del af året.

Engebækvej, Brande

Mads Volmer og hans søn havde i 2021 79 krydsningskvier gående på 25 ha. Området består dels af et tidligere omdriftsareal, som blev udlagt til vådområde i 2013 og dels af et værdifuldt beskyttet naturområde. Området er delt op i tre folde. Området største HNV-værdi er 8, men der er potentiale for at finde arter i området, det kan hæve HNV-værdien.

Vådområdet er helt oversvømmet om vinteren, men helt tørt om sommeren. Arealet er præget af at være tidligere dyrkningsjord, og vegetationen udgøres af kulturengsarter som lav ranunkel, rajgræs, fløjlsgræs, mælkebøtte, hvid kløver, og der er spredte engbrandbæger. Dyrene gik ved tilsynet i 2021 og 2022 udelukkende på dette areal. De næringsrige arealer har begrænset naturværdi og kan godt bære et forholdsvis højt dyretryk, uden at det har betydende negativ effekt på biodiversiteten.

Det værdifulde naturareal er registeret som § 3 beskyttet eng. Det er et meget varieret areal, der er en mosaik af naturtyperne tidvis våde eng, mose og overdrev. Der var en rig blomstring på arealet, hvilket hænger sammen med, at der endnu ikke havde været græssende dyr på arealet. Der voksede mange arter, som er tegn på en høj naturkvalitet f.eks. lyngsnerre, lægeærenpris, alm. syre, smalbladet kæruld, rosmarinlyng, tyttebær og mangeblomstret frytle. På arealet vokser også tørvemosser og andre værdifulde mosser som alm. filtmos, som kun kendes fra næringsfattige moser. Der er begyndende opvækst af glansbladet hæg, røn og tjørn. Det vil være fint, hvis tjørn og evt. også røn, får mulighed for at fylde lidt mere på arealet, da det kan give god struktur med bedre læforhold til eksempelvis insekter. Glansbladet hæg hører ikke til på arealerne, da det er en invasiv art. Hvis dyrene ikke holder dem nede, kan det være en god ide at overveje manuel rydning af glansbladet hæg.

I 2021 snakkede vi om, at man kunne optimere naturplejen på det værdifulde naturareal ved at vente til sidst på sommeren med at lukke dyrene på dette areal og foretage afgræsning med færre dyr, da det er nemt at komme til at overgræsse dette meget næringsfattige areal. I 2022 fortalte Mads, at han har tilrettelagt græsningen af arealet, så de vigtige naturarealer får lov at ligge uden græsning i blomstringsperioden.

Ved at lade dyrene gå med forskelligt dyretryk og periode på de forskellige arealer, er det muligt at tilrette lægge plejen, så plejen på det værdifulde naturareal optimeres, hvorved der ikke sker overgræsning i sommerperioden. Her skal blomsterne have mulighed for at blomstre til gavn for insekterne. Det er til gengæld vigtigt, at arealet bliver græsset godt i bund uden for blomstringssæsonen for at sikre området mod tilgroning og for at sikre, at der bliver spist op, så der er lys til at nye planter kan spire og blomstre næste sæson. Uden græsning eller med for lidt græsning vil der ophobes dødt plantemateriale (førne) på arealet, som vil skygge for, at nye planter kan spire, hvilket med tiden vil betyde en mere græsdomineret vegetation, hvilket er uønsket.

Figur 4: Kvierne går i baggrunden på tidligere omdriftsarealer i sommeren 2022. De næringsfattige naturarealer med bl.a. smalbladet kæruld i forgrunden er ikke blevet afgræsset endnu. Kvierne kan med fordel lukkes på det værdifulde naturareal i sensommeren og da med et lavt dyretryk.

Konklusion

Det er SEGES' vurdering at krydsningskvierne er velegnede til at afgræsse naturarealer. Deres effekt på biodiversiteten i naturområderne er dog afhængig af, hvor mange dyr der går på arealerne, i hvilken periode de går på arealerne, og hvad alternativet til krydsningskvierne er.

Det er generelt væsentligt, at der ikke går for mange dyr på arealet i sommermånederne. Det rette græsningstryk skal sikre, at de blomstrende urter får mulighed for at blomstre og levere nektar og pollen til insekterne. Græsningstrykket kan hæves i sensommeren og efteråret, så man sikrer, at der er spist i bund, inden dyrene tages hjem.

På store varierede naturarealer, hvor der både er tørre og våde arealer og områder med naturligt ly og læ, vil helårsgræsning ofte være den mest optimale naturpleje. Det er derfor afgørende for effekten på biodiversiteten, at krydsningskvier ikke bliver en erstatning for afgræsning med ekstensive racer, der går ude hele året.

De mest effektive dyr til naturforvaltning vil ofte være af ekstensive robuste racer, hvor det enkelte dyr går på arealet år efter år. Det vil betyde, at dyrene lærer arealerne at kende og ved, hvor de kan færdes, og hvad der kan spises. Denne viden giver de videre til de kalve, der fødes på arealet. Krydsningskalvene kan derfor have svært ved at tilegne sig den samme viden om arealerne, og man kan opleve, at de kun færdes på en del af arealet, og at der er fødeemner, som de helt udgår. Ved at lade en ældre ko komme på de samme arealer år efter år, kan hun give viden videre til de nye kalve, og på den måde kan man imødegå problemstillingen. Dyr der er ført og opvokset på et naturareal, vil dog altid være at foretrække i forhold til naturforvaltning.

Er alternativet, at naturarealerne ikke bliver græsset, eller de bliver afgræsset med mere intensive racer, vil der være en klar forbedring af forholdene for biodiversiteten på arealet, at de afgræsses af krydsningskalve.

1. <https://www.dof.dk/oplev-fuglene/fuglesteder/jylland/tipperhalvoen>
2. [HNV-kortet \(High Nature Value\) - Landbrugsstyrelsen \(lbt.dk\)](#)
3. Fløjgaard, C., Bladt, J. & Ejrnæs, R. 2017. Naturpleje og arealstørrelser med særligt fokus på Natura 2000 områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 58 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 228. <http://dce2.au.dk/pub/SR228.pdf>

STØTTET AF

Kvægafgiftsfonden